

НАРОДНА БАНКА НА
РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Употреба на платежните картички во практиката

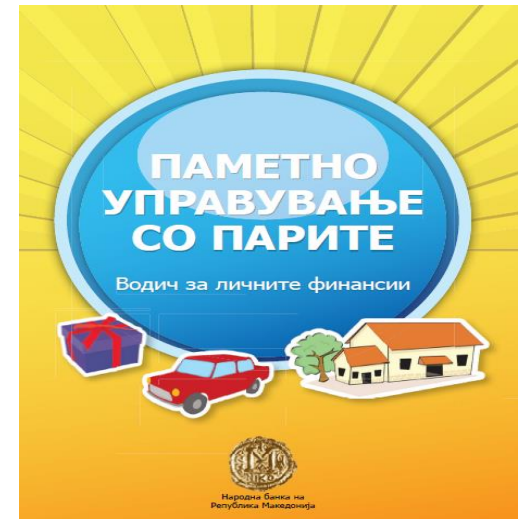
Анета Крстевска
главен економист

Работна средба со наставниот кадар за подготовка за
„Европскиот квиз на парите“
Скопје, 25 февруари 2020 година

Содржина

- Финансиска едукација
- Лични финансии
- Централната банка и парите
- Банкарски производи и услуги
 - Платежни картички
- Осврт кон материјалите и прашањата

1. Финансиска едукација

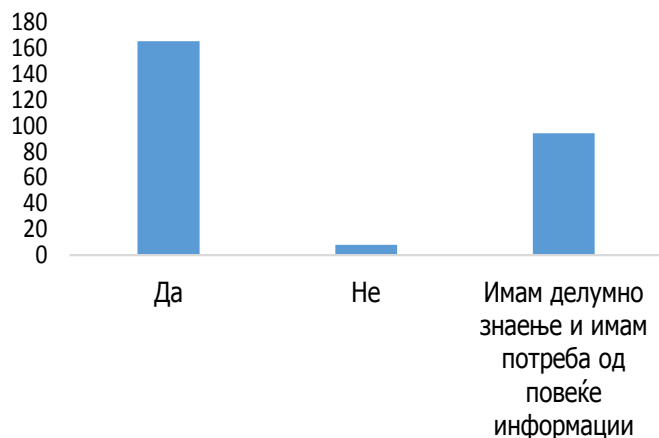
- Финансиската едукација меѓу централните банки и другите финансиски регулатори добива на значење во периодот на глобалната финансиска криза, преку појавените ризици и согледувањата за потреба од поголема финансиска едукација на населението;
- Јакнење на вештини и способности за носење на правилни финансиски одлуки;
- НБРСМ повеќе години наназад спроведува активности за финансиска едукација (посети и едукативни материјали за деца), а во последните години и активности за возрасното население;
- Во периодот 2013-19 година биле реализирани средби со по околу 1.300 ученици од основните и средните училишта, просечно, годишно.

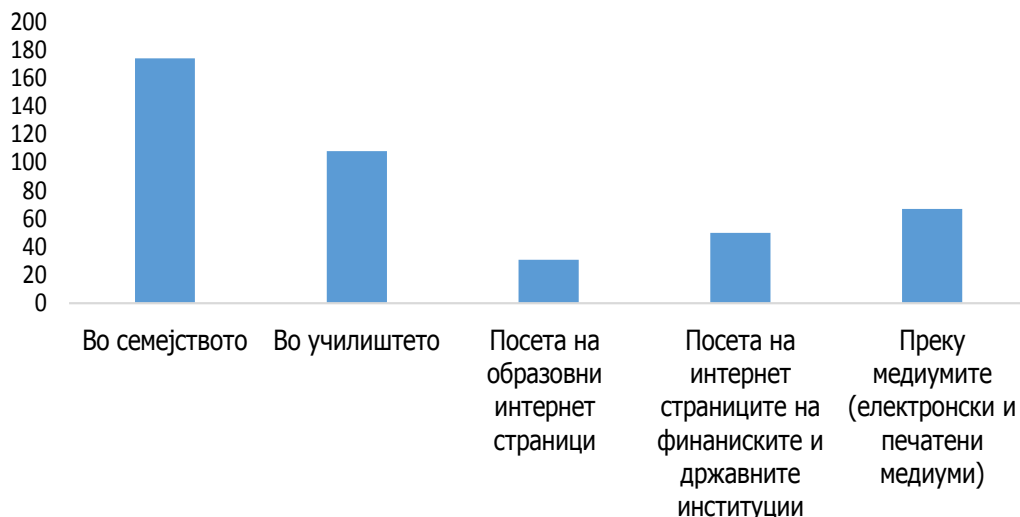
Финансиска писменост кај средношколци

- според Анкета на НБРСМ (2018-19) -

**Дали сметате дека имате доволно
знаење за управување со
расположливите парични
средства?**

**Како се информирате за управувањето со
расположливите парични средства?**

Финансиска писменост кај средношколци/2

- според Анкета на НБРСМ (2018-19) -

2. Што треба да ги научиме најмладите од областа лични финансии:

- Многу е важно да се живее во рамките на вашите финансиски можности!
- Потребите наспроти желбите
- Паметно управување со парите
- Не се доведувајте во финансиски потешкотии – проценка на способноста за задолжување и редовна отплата на долгот
- Личните финансии – вовед во финансии на фирма и во јавни финансии

3. Централна банка и парите

НБРСМ - централна банка, задолжена за монетарната политика, чијашто основна цел е одржување на ценовната стабилност.

Други функции:

**издава
книжни и
ковани пари**

**врши
супервизија на
банките и
штедилниците**

**врши работи за сметка на
органите на државната власт
и органите на државната управа**

**ја претставува РСМ во
меѓународни институции**

**го уредува
платниот
систем**

**управува и
ракува со
девизните
резерви**

Македонскиот денар

- Воведен во април 1992 година;
- Името денар потекнува од истоимената римска валута (лат. Денариус), која се применувала на овие простори во минатото
- Монети и банкноти, апоени
- Полимерни пари – новите банкноти од 10 и 50 денари
- Аверс и реверс (предна и задна страна на парите)
- Символи на парите

4. Банкарски производи и услуги

- Основни банкарски услуги: прибирање депозити и давање кредити
- Останати услуги:
 - дебитни картички;
 - кредитни картички;
 - платен промет;
 - интернет и мобилно банкарство...

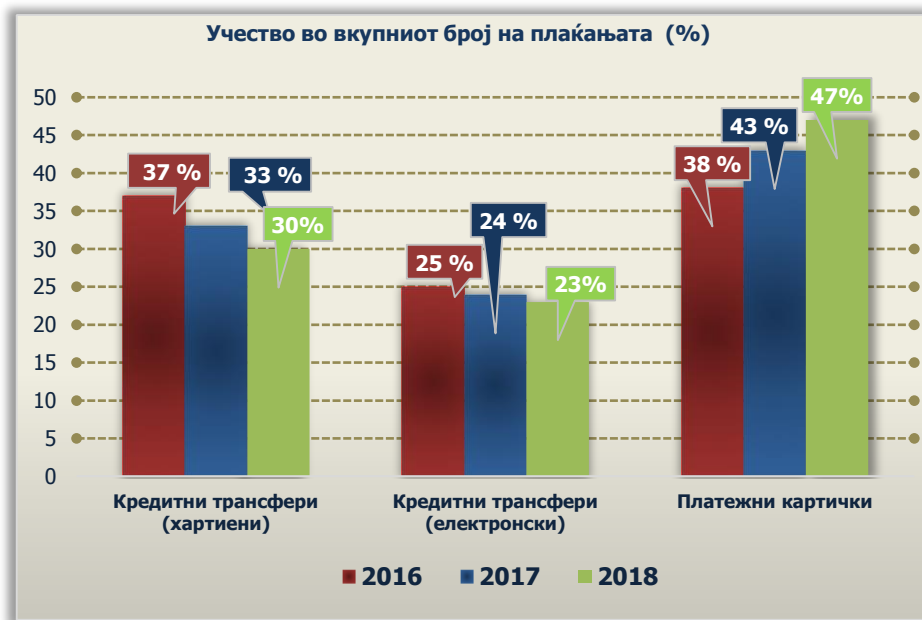
Банките се разликуваат во условите за нивните производи и услуги. Дознајте ги тие услови. Секогаш правете споредба помеѓу банките и одберете го најдоброто за себе.

Платежни картички

- Платежните картички се стандарден финансиски производ и инструмент за безготовинско плаќање
- Главната предност на платежните картички е брзината на извршување на трансакциите, без потреба од држење готовина, како и нивната широка прифатеност низ продажните места, како во рамки на домашната економија, така и во странство

➤ Зголемена употреба на платежните картички во нашата земја

Дебитни картички

- Дебитните картички се поврзани со банкарска сметка на имателот (физичко или правно лице);
- Можности: да повлекува готовина со посредство на банкомат, да врши плаќање на купените стоки и услуги, на физичко место на продажба – ПОС-терминал (англ. Point of sale) или на виртуелно место на продажба, односно преку интернет;
- Најчесто дебитните картички се поврзани со трансакциска (платежна) сметка – на која се евидентираат паричните приливи и одливи на имателот. Банката и клиентот може да се договорат за дозволено пречекорување над износот на состојбата на сметката (негативно салдо или популарно „одобрен минус“), за чие користење издавачот на платежната картичка вообичаено наплаќа камата;
- Клиентите редовно треба да го следат користење на дозволеното пречекорување (преку извод од банка или друг начин на информирање од банката). Вообичаено, банките во своите системи имаат вградено контролни механизми коишто не дозволуваат клиентот да троши повеќе од „одобрениот минус“ (неможност за повлекување/трошење средства над тој износ).

Кредитни картички

- Кредитните картички може да не се поврзани со конкретна сметка и преку нив на имателот му се овозможува користење средства во висина на одобраниот кредитен лимит. Износот, временскиот период, каматната стапка којашто се применува на искористените средства, се регулира со договор;
- На одреден датум во месецот, банката врши увид во користењето на картичката и кредитниот лимит и му доставува на сопственикот месечен извештај, којшто го содржи и минималниот износ што треба да го отплати;
- Минималниот износ за отплата вообичаено се поставува на ниско ниво (најчесто од 3 до 10% од искористениот кредитен лимит), но сопственикот може да уплати повисок износ. При уплата само на минималниот износ, клиентот треба да се информира за натамошните отплати и за евентуалните дополнителни трошоци на заостанатиот долг;
- За месечните уплати со кои се намирува дел од долгот често се користи т.н. траен налог, со кој сопственикот на картичката ја овластува банката автоматски да ги одземе средствата од неговата сметка на предвидениот датум за таа намена. Ова наметнува потреба имателот на картичката да се грижи да има задоволително салдо на сметката на соодветниот датум.

Внимателно следење

- При евентуално барање за нов кредит, банката ќе ја земе предвид задолженоста врз основа на дозволено пречекорување кај дебитната картичка и кредитен лимит кај кредитната картичка (кај истата банка и кај други банки);
- Процедурата околу одобрување средства врз основа на картички е поедноставна отколку за добивање кредит, но вообичаено се работи за помали износи;
- Платежните картички даваат и можност за дополнително финансирање и средства за дополнителна потрошувачка. Сепак, користењето на дозволеното пречекорување на дебитните картички и кредитниот лимит на кредитните картички е всушност користење кредитен производ за коешто банката наплаќа камата, што бара внимателност од страна на клиентот со цел да се избегне презадолженост;
- Банките вообичаено доставуваат извештај до клиентот на редовна основа, најчесто еднаш месечно, за сите трансакции со конкретната картичка (по пошта, по електронски пат) - внимателно проверувајте го извештајот, заради ефикасно управување со паричните средства.

Безбедносни аспекти кај платежните картички

- Основната заштита е ПИН кодот кој му е познат само на сопственикот на платежната картичка;
- На самата картичка, на задната страна, дополнително е отпечатен т.н. верификационен код (CVC – англ. Card verification code), кој претставува заштита при користење на картичката за интернет-транзакции;
- Дополнително, при плаќања преку интернет, банките овозможуваат и потврда на трансакцијата преку СМС порака на мобилен телефон;
- Веднаш штом ќе станете свесни за загуба, кражба или злоупотреба на платежната картичка, вие сте должни да ја известите банката.
- Видео 1: <http://www.nbrm.mk/ns-newsarticle-so-narodnata-banka-vo-svetot-na-finansiite.nspх>

Современи видови на плаќања

- Плаќање на ПОС терминал со контактна картичка: трговецот го впишува износот на трансакцијата, ја внесува картичката, имателот на картичката го впишува ПИН – кодот. Износот на трансакцијата е наведен на слипот и за тој износ се задолжува вашата сметка, во полза на сметката на трговецот;
- Плаќање со контактно-бесконтактна картичка: по внесувањето на износот на трансакцијата од страна на трговецот, потребно е само да ја доближите картичката до ПОС терминалот што поддржува бесконтактно плаќање. ПИН внесувате кога износот на трансакцијата надминува одреден дефиниран износ;
- Платежните картички можат да се користат и за купување на производи и услуги преку интернет. На барање на клиентот, банката може да му отвори и посебна сметка која ќе се користи само за плаќања преку интернет. Предноста е безбедносниот аспект, бидејќи клиентот ја надополнува сметката само во потребниот износ за купувања преку интернет.

ВИДЕО 2: https://www.youtube.com/watch?v=d3tSc5S8o_E

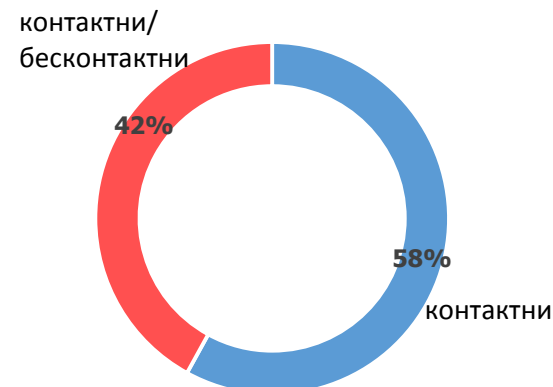
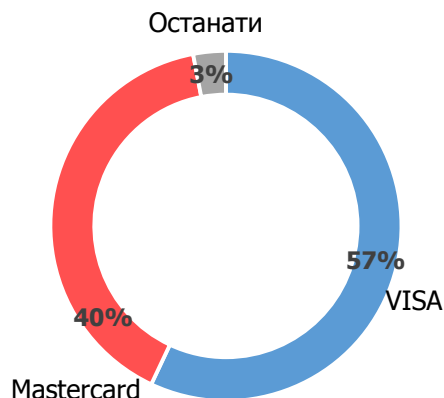
СО НАРОДНАТА БАНКА
ВО СВЕТОТ НА ФИНАНСИИТЕ

Платежна инфраструктура 2018 година

Број на платежни
картички на крајот на
2018 година: 1.821.483

1.040

БАНКОМАТИ

13% - за депонирање готовина
28% - за плаќања

31.542

ПОС терминали

58% - контакт./бесконтактни

Трансакции со платежни картички

5. Осврт кон материјалите и прашањата

- Лични финансии, банки, останати финансиски институции, даноци: Паметно управување со парите – Водич за лични финансии

http://www.nbrm.mk/content/Финсиска%20едукација/AKPK/FINAL_Kniga_Pametno%20upravuvanje%20so%20parite_web.pdf

- Останати материјали за финансиска едукација за основно и средно училиште

http://www.nbrm.mk/materijali_fin_edu.nspix

- Македонските денари

<http://www.nbrm.mk/makedonski-pari.nspix>

- Централната банка

http://www.nbrm.mk/celi_i_zadaci.nspix

Осврт кон материјалите и прашањата/2

- Дигитална безбедност – Препорачана литература за деца од МИОА на линк: www.bezbednonainternet.mk

Водич за родители за заштита на приватноста и личните податоци на децата на интернет

- Тестовите за финансиска едукација достапни на Кахут (на англиски јазик): <https://kahoot.it>

Дирекција за
заштита на
личните податоци

МЕТАМОРФОЗИС
Фондација за интернет и општество

Скопје, јуни 2015

- Дополнителни аспекти околу прашањата: во секоја фаза постепено проширување на обемот/комплексноста на прашања (во последната фаза со националните победници - тековни движења на некои економски варијабли и прашања за евро-зоната)

Благодарност за вниманието!